

zen, want dan
is beter, dat
enken, en dan
enis eeren van
ogen komen te

K. S.

stad rond, en ver-
te vele bedekken,
Jes. 23:16.

ag, in hoeverre
zich inspannen
leven nu een-
ermalen geraffie-
er de aandacht
b ingelicht en
pels toe worden
van een courant
lezer, of anders
heid, de opper-
zaamheid. Al de
gekleurde lijnen
ie de adverte-
de dingen ziet,
sinspanning, die
maar, om toch
ste in het blad
nder dat groote
wone lofter uw
ont en grof; zij
nopen den druk
n in de letter-
groote stad bij

al de geest van
in geen verstan-
dheidsdienst op het
oer naar buiten
Amerika is ons
en ons vandaar
erland volge het
ale de kerk uit
met de trompet

woord afgedaan
tot Tyrus voor
L. 23 spreekt de
et oordeel aan
het daarbij ont-
aandacht trekken
purperbereiding,
enschap; het is
een model van

titief meehelpt
cultuur, gaat het
markt en zegt:

e tijd van ver-
velaten liggen:
haar weduwsta-
e zal daar trou-
ant die stad zal
a een hoer, die
nd, en die met
spel, er op uit
persoon en min-

moedeloosheid,
sch. Want wie
zich weet door
heeft geen zang
te trekken. Want
door het werk
ordt. Doch deze
is, de vuist in
ngstelling, waan
aan haar persoon-
de jonge bruid,
soon wel genoeg
ondanks zichzelf
lie altijd getracht
dacht te winnen,
ik gaat, de oogen
geweend hebben,
de stem die pas
zichzelf.

achter de vrolijk-
heid zien en ge-

merkt wordt, dan
om toch maar

erk haar invloed
zonder meer is
zij zich wachten
al zij te bieden
is trouwens niet
ar die van haar
oge loezien, hoe

Het leven der kerk wordt werkelijk in sommige streken gedrukt door de wanhopigheid van de vergeten hoer. De kracht tot eigen liefdeleven heeft vóór dien geruimen tijd soms ontbroken; het oordeel der vergetenheid is dan ook vaak een bezoeking van God over de ledigheid en de onvruchtbaarheid der rustige jaren. En dan loopt die kerk weer gevaar, straks reclame te maken voor haar zaak, terwijl ze vergeet, dat haar eenige wapen is: het pleit voor Gods souvereiniteit: zwijg voor Hem, gij gansche aarde. Een kerk, die haar reclame-boekje afhaalt op de reclame-zuil, waarop iedereen adverteert, heeft haar boodschap verkracht, vóór zij ging spreken; zij heeft Gods Souvereine Evangelie naast de koopwaar der wereld gelegd, waarvan de waarde nog zal moeten blijken. Ze heeft het wantrouwen in haar woord gesanctioneerd.

Wij zeggen die dingen niet, om de aandacht af te leiden van die andere zijde, die ook aan dit „vraagstuk“ ongetwijfeld is. De kerk moet op gepaste wijze aandacht trekken. Maar, als het goed is, gaat dat vanzelf. Als zij haar tijd verstaat, en voor dien tijd profeteert, dan wordt ze wel zóo groote ergernis, dat ze moet komen voor het wereldfront.

Maar haar siere de rust van de bruid, die schoon is door haar wezen en door haar inwendig leven. Haar eere de macht van den profeet. Jesaja teekent Hem, die „niet roept en niet zijn stem op de straat doet hooren“. Christus maakt geen reclame. Zie toe, zoo vermaant hij, dat gij het niemand zegt. Toch heeft zijn hogepriesterlijk gebed gevraagd voor zijn discipelen een zóo wereldovertuigende kracht en een zóo baanbrekende werking, dat de wereld moog bekennen, dat de Vader den Zoon in de wereld zond.

En zoo zal de kerk werk genoeg hebben, dat de aandacht trekt, als zij maar doet, en maar profeteert. Het volk zag het wel: Jezus leerde, als macht-hebbende, als een die bevoegd was, en niet als schrift-geleerden en farizeeën. De laatste hadden hun bevoegdheid uitgekraand, en hun leer bewezen met duizend argumenten en meer. Jezus zag de menschen in de oogen en profeteerde meer dan hij disputeerde; en het volk begreep.

Tegenover de reclame van Rome (ook dikwijls een verkapt uiting van pessimisme) en tegenover de poging van vele anderen, soms daartegenover, om de aandacht te trekken en tegenover Rome's reclameboekje een ander boekje af te koop, stelde het ware geloof die kracht, en dat geloof in de doorbrekende kracht van Gods werk op aarde, waardoor er plaats komt voor het woord: indien dezen zwijgen, ik zeg u, de steenen zullen haast spreken.

Want de openbaring is het groote raadsel, maar ook de groote evidentie. Zij heeft haar bewijs in zichzelf. Maar alle hoereliederen van Tyrus laten God en menschen zien, dat Tyrus niet meer gelooft aan de schoonheid van het eigen leven, dat zich aan anderen opdringen wil.

Als er staat: koop de waarheid en verkoop ze niet, dan is daarmee haar universeele waarde gegeven. Maar als erbij staat, dat ik zelf gekocht ben door Christus' bloed, en dat de 144000 triumfeerders Gods gekocht zijn van de aarde, dan laat ik de groote lijn van den voortgang van Gods Rijk hem over, al doe ik mijn plicht, als ik Hem volgen wil. En als ik daarna lees, dat, wat ik nog kocht, gekocht is zonder prijs en zonder geld, dan versta ik voor altijd, dat hetgeen tot mij kwam buiten de markt der wereld om, ook niet als een artikel van die wereldmarkt nog aangeprezen worden. Het is van boven, wat God spreekt.

K. S.

KERKELIJK LEVEN.

Versleten vormen van ongeloof.

Van het beruchte, bij zijn eerste verschijnen zooveel gerucht makende boek van Strauss *Leben Jesu*, is voor eenige weken weder een nieuwe druk verschenen.

Toen het in 1835 het licht zag, werd al spoedig aan een Nederlandsche vertaling gedacht, doch er openbaarde zich onder de boekhandelaars een „schier eenstemmige zucht; om de onderneming zooveel mogelijk tegen te werken“. Men aarzelde een werk, dat een zoo fellen aanval op het Christendom deed, aan het Nederlandsche volk in handen te geven.

J. H. Bolt van Groningen ondernam echter in 1841 de uitgave van een Nederlandsche vertaling; maar zij vond weinig bijval, en de naam van den uitgever werd „met een zwarte kool in de openbare meening gebrandmerkt“¹⁾.

Ongeveer dertig jaar later, in 1863, gaf Ernest Renan zijn *Vie de Jésus*. Terwijl het boek van Strauss eerst na vier jaren een derden druk beleefde, kwam van Renan's geschrift binnen enkele weken de vierde oplaag.

Was in ons land bij zeer velen ook tegen dit eveneens berucht en geruchtmakend geschrift de stemming aanvankelijk ongunstig, spoedig verscheen het in een tweetal Nederduitsche vertalingen.

Op hoogen toon werd er de loftrumpet over gestoken. Met verlangen zagen velen, die niet bij machte waren het in het oorspronkelijke te lezen, er naar uit. Het werd met warme vreugde begroet, geprezen als het licht eener nieuwe zon.

¹⁾ J. J. Oosterzee, *Historie of roman?* bladz. 4.

In weinig tijds heeft de moderne richting zich haangebroken, al sneller vorderingen makende.

En velen durfden deze doorbreking van het nieuwe licht vergelijken met den grootschen tijd der Reformatie. Maar welk een tegenstelling tusschen de helden des geloofs uit de zestiende eeuw, die met het zwaard des Geestes, in de kracht Gods opkwamen voor Godes eere; en de mannen der moderne wetenschap, die met ruwe sloopershanden alwat heilig is aantastten, en daarbij het Allerheiligste allerminst ontzagen!

Was het boek van Strauss niet „een voortbrengsel van Duitsche excentriciteit en paradoxen-jagt“? En het *Vie de Jésus* van Renan „een gelijksoortig product van Fransche phantastery en hypothesen-manie“? Renan's *Vie de Jésus* toch is een boek, geschreven bijna in den trant van een Parijschen roman, waarin met de heiligste en gewichtigste vraagstukken letterlijk gespeeld wordt als de jongelieden doen met de ballen op het tennis-veld.

Opmerkelijk is, dat, als Renan gevoelt, door zijn boek velen van aangename illusien beroofd te hebben, hij betuigt, hoe het hem het meest smart, dat hij door zijn geschrift aan zijn moeder leed heeft berokkend. Maar overigens bekommert hij er zich weinig om, konde te hebben gebracht over vele harten. Een goed humeur zal die rillingen gemakkelijk te boven komen! En in elk geval, zoo zegt hij, zal zijn boek niet verhinderen, dat de klokken van de Notre Dame blijven luiden. Een getuigenis van de meest verregaande lichtzinnigheid, doch ook van volstrekte machteloosheid. Hij kan het geluid der groote, ver boven zijn bereik hangende, klokken niet doen verstommen.

Strauss en Renan, twee vertegenwoordigers der moderne wetenschap. Hun pen is als een scherp lancet geweest, dat bij velen een vernielende en doodelijke werking heeft geoefend. De goddelijke realiteiten tot mythen verlaagd; product van menschelijke fantasie geacht, wat vrucht is van goddelijke openbaring. Het Christendom geheel een zaak van 'louter natuurlijke en menschelijke oorsprong.

Renan, die zijn boek heeft opgedragen aan de schim van zijn zuster, maakt van den Christus Gods niets dan een schim zijner verbeelding.

De Christusfiguur zou een schepping der gemeente zijn; en allerlei factoren zijn door Strauss en Renan te hulp geroepen, om het ontstaan daarvan begrijpelijk te maken.

Hoe machtig is hiertegen het verweer van Da Costa, als hij wijst op „de Zon, zooals zij aan den hemel schijnt en warmte, dagen en seizoenen, vruchtbaarheid en heerlijkheid, leven en beweging, en een middelpunt aan geheel onze planeetwereld geeft! En nu hebben wij alleen maar te vragen of die Zon zich verklaren laat als een papieren knipsel van argeloos spelende kinderen, of wel — als een yunk uit den dagelijkschen vuurhaard, maar aangeblazen door menschelijke adems tot een vlam-mend hemellichaam, dat hemel en aarde beheerscht en bezielt“²⁾.

Als wij op den afstand van eenige jaren terugzien naar die geruchtmakende boeken, dan staan ze voor onzen geest met al hun scherpzinnigheid en literarische schittering als versleten vormen van ongeloof. Strauss' argumenten zijn spoedig onhoudbaar gebleken, en Renan's boek vertoont zulk een vreemdsoortige elasticiteit, dat het zich maar elken vorm van denken, hoe oppervlakkig en grillig ook, plooit. De historie heeft duidelijk doen uitkomen, hoe allerlei onwaardige en onwijze bedenkselen, uitvluchten, bochten en kromten het materiaal vormen, dat door deze mannen der moderne wetenschap is gebruikt.

Bij het vijf-en-twintig-jarig jubileum van zijn boek verklaart Strauss: „Ik betuig, dat, als het boek thans weinig meer gelezen wordt, dit hierdoor komt, dat het door de „Zeitbildung“ opgezogen en in alle aderen der tegenwoordige wetenschap ingedrongen is. En dat in heel die vijf-en-twintig jaren over de dingen, waarvan het handelt, niets van betekenis is geschreven, waarin zijn invloed niet te erkennen is“.

De man, die zich er op beroemde de gansche Evangelische geschiedenis onder het mythische gezichtspunt te hebben gesteld, heeft blijkbaar zich ook maar een verzinzel gemaakt ten aanzien van de beteekenis van zijn *Leben Jesu*. Prof. Tholuck slaat echter deze illusie stuk, als hij erkent, dat het boek van Strauss zeker het zijne heeft bijgedragen tot verbreiding van de negatie, ofschoon hierin als véél invloedrijker factor het toenemende materialisme zich deed gelden. En wat het speculatieve deel aangaat, schrijft Tholuck in 1862, 't is bij ons in Duitschland spoorloos ondergegaan. Alleen in de samenkomsten der vrije gemeenten klinkt het nog wat na³⁾.

Hoeveel geruchtmakend ook, 't is een ras, voorbijgaand verschijnsel geweest. Een wolkje, dat weldra is voorbijgedreven. Maar het heeft op zijn manier mede moeten bewijzen, dat het gebouw der Goddelijke Waarheden onomstootelijk vaststaat. De onwankelbare Rots van Gods Woord wijkt niet voor het schuim van menschelijke verdichtselen. Al heeft dat boek duizenden diep gekrenkt in wat

²⁾ Da Costa, *Voorlezingen* N. T. I. pag. 116.

³⁾ *Reizig Real-Encyclopaedie*. Art. Strauss.

hun boven alles dierbaar was, al heeft het velen tot twijfel en ongeloof verleid; ongetwijfeld hebben zij, die den Naam des Heeren belijden, overvloedige redenen om ook voor aanvallen als deze te danken.

Prof. Ter Haar deelt mede, dat van Renan's *Vie de Jésus* zeventig-duizend exemplaren heinde en ver zijn verspreid; maar vermeldt tevens, dat de feiten aantoonen, hoe het velen, die nog nooit een oog in het Evangelie hadden geslagen, en niet eens den lust daartoe bij zich voelden opkomen, begeerig deed grijpen naar wat tot nu toe voor hen 'n gesloten en verzegeld boek was geweest. Sedert de verschijning van Renan's boek, was in Parijs het debiet van exemplaren des Nieuwen Testaments aanzienlijk vermeerderd⁴⁾.

Versleten vormen van ongeloof, zeiden wij. Een kleed noemen wij versleten, als het afgedragen is. Van een mensch wordt gezegd, dat hij versleten is, als hij is verzwakt en uitgeput. Maar zulk een versleten kleed heeft toch goede diensten gedaan.

En zoo hebben ook de aanvallen van het ongeloof telkens weer de zaak des Heeren gesterkt en bevestigd. Het willen uitwischen van alle grenzen, heeft er toe geleid, de grenzen zoo scherp en zoo duidelijk mogelijk te trekken. Tegenover het „alles mythe en sage“, is de heilige werkelijkheid en goddelijke realiteit van het Evangelie krachtig gemainteneerd.

Terwijl allerlei geheel uiteenlopende opvattingen van Jezus' persoon werden voorgedragen, is tegenover de bonte reeks van „Professoren-christussen“, gelijk Kalthoff ze spottend noemt, de Christus der Schriften met heilige bezieling verkondigd.

Terwijl de tegenstanders zich in allerlei hypothesen verliepen, en door hun altijd wisselende meeningen zich al meer in raadselen wikkelden, werd het geloof der gemeente bekrachtigd, om steeds vaster gangen te maken in de gebaande wegen van 's Heeren Woord.

De aanvallen der vijanden hebben haar steeds vaster geankerd in de overtuiging, dat er geen tegenstelling is tusschen den historischen Christus en den Christus der Schrift, den Christus der gemeente, den Christus onzer belijdenis. De kerk des Heeren werd er door gedrongen, om aan het Woord Gods des te vaster zich te klemmen, en geprikkeld om de volheid van waarheid en leven, welke in den naam van Christus besloten ligt, al nadrukkelijker te prediken.

En zoo is in Strauss en Renan de geschiedenis van Bileam herhaald, die kwam om te vloeken, maar onwillens Israël zegenen moest.

Ondanks al de aanvallen der vijanden staat het Godsgebouw onwankelbaar vast op het fundament der apostelen en profeten, waarvan Christus is de uiterste hoeksteen.

Hoe felle bestrijding er ook in de toekomst nog moge uitbreken, wij kunnen er ten volle van verzekerd zijn, dat niets het apostolisch woord ooit kan te niet doen: „Niemand kan een ander fundament leggen, dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus“. 1 Corinthie 3:11.

W.

J. P. T.

⁴⁾ Ter Haar, *Wie was Jezus?* pag. 291.

. Hongaarsche Studenten.

Over de te Kumpen en te Amsterdam studeerende Hongaarsche theologische studenten, schreef „De Reformatie“ reeds eerder.

Naar we thans vernemen, loopen de zaken goed. Deputaten der Generale Synode, benoemd om deze belangen te verzorgen, konden, daartoe in staat gesteld door Kerken en particulieren, op dezen cursus een derden alumnus aannemen. Toch is er, gelooven we, ook iets, dat anders moest gaan. Telkens lezen we in de bladen, dat Kerken of Classes inzamelingen houden of zullen houden, ten bate der Hongaarsche Studenten.

Op zichzelf al weer verblijdend! Maar naar het verluidd, wordt van deze inzamelingen geen kennis gegeven aan Deputaten der Generale Synode.

Dit lijkt ons te betreuren.

Bij die Deputaten immers zijn de aanvragen uit Hongarije ingekomen en denklijk zijn deze broeders goed op de hoogte, zoodat zij het best beoordeelen kunnen, wie aan de beurt is om naar Holland te komen.

Laten daarom de Kerken en Classes, die iets voor de Hongaarsche studenten doen, zich met Deputaten in verbinding stellen en aan hen de gelden overmaken. Of — als men dat niet wil — een alumnus van Deputaten overnemen, opdat dan weer aan een nieuwe aanvraag kan worden voldaan.

F. W. G.

. Dr Palache.

Over de benoeming van Dr Palache, oordeelt, voorzover we zagen, onze Gereformeerde pers eenstemmig.

Men ziet, dat we hier staan voor de gevolgen van een verkeerd systeem, dat de benoeming van de hoogleraren aan de openbare Universiteiten, de theologische professoren niet uitgezonderd, in handen van de overheid ligt. Waartoe dit leiden moet, is weer eens duidelijk gebleken.

Ook het vraagstuk van de afschaffing der theologische faculteiten kwam in het geding. Men heeft